ผลงานที่เป็นผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

๑. ชื่อผลงาน...การบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำในพื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า.....

๒. ระยะเวลาที่ดำเนินการ.....ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑.....

๓. ความรู้ทางวิชาการหรือแนวความคิดที่ใช้ในการดำเนินการ

พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศอย่างมากแห่งหนึ่ง เป็นแหล่งที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีทัศนียภาพสวยงามและมีคุณค่าทางนันทนาการ เช่น น้ำตกหรือชายหาด หรือเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่รกร้างว่างเปล่า เป็นเพียงพื้นที่เฉอะแฉะ มีหญ้าขึ้นรกรุงรัง เช่น ป่าพรุหรือทุ่งหญ้าน้ำท่วม พื้นที่เหล่านั้นก็ยังคงมีบทบาทหน้าที่ ตลอดจนคุณค่าและความสำคัญต่อวิถีชีวิตทั้งของมนุษย์ พืชและสัตว์ ทั้งทางนิเวศวิทยา เศรษฐศาสตร์ สังคม และการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ ถึงแม้ว่าพื้นที่ชุ่มน้ำส่วนใหญ่ของประเทศไทยจะได้รับการคุ้มครองในรูปแบบของพื้นที่อนุรักษ์ต่างๆ เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า รวมถึงประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (Ramsar Convention) เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ แต่ปัจจุบันยังคงมีการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างไม่มีประสิทธิภาพและไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ ระดับน้ำในแหล่งน้ำลดลง ขนาดของพื้นที่ชุ่มน้ำลดลง ซึ่งนับว่าเป็นการทำลายแหล่งพันธุกรรมของพืชและสัตว์เป็นจำนวนมาก เช่น นกน้ำ นกชายน้ำ ทั้งที่เป็นนกประจำถิ่นและนกอพยพ รวมถึงสัตว์ป่าที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ จึงจำเป็นจะต้องมีการกำหนดนโยบายและวางแผนการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำให้เป็นรูปธรรม มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายและใช้ระยะเวลาในการดำเนินงาน โดยการใช้ข้อมูลทางวิชาการจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำในภาพรวม มาจัดการอย่างเป็นระบบ และอาศัยความร่วมมือจากชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทสำคัญในการร่วมตัดสินใจ หรือสนับสนุนการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคงไว้ซึ่งระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อให้สัตว์น้ำ สัตว์บก นก และพรรณพืชนานาชนิดที่อาศัยอยู่ในระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำนั้นๆ สามารถดำรงชีวิตสืบสายพันธุ์ หรือคงเผ่าพันธุ์ได้ตามธรรมชาติ

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้กำหนดและจำแนกประเภทของพื้นที่ป่าไว้หลายรูปแบบ แต่พื้นที่บริเวณเดียวกันอาจมีหลายสถานภาพ เช่น พื้นที่หนึ่งอาจเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ป่าต้นน้ำ และพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในคราวเดียวกัน ขณะเดียวกันก็มีการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการคุ้มครองพื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เช่น พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ มีบทบัญญัติในการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติ แต่ก็สามารถใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ กิจกรรมนันทนาการหรือการศึกษาวิจัย และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า มีบทบัญญัติในการคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำใดๆ ที่อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า รวมถึงมีบทบัญญัติในการคุ้มครองชนิดพันธุ์โดยการออกกฎกระทรวงกำหนดชนิดสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง รวมถึงการอนุวัติตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายที่มีบทบาทและความสำคัญต่อการอนุรักษ์คุ้มครองระบบนิเวศอันเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่ามิให้ถูกทำลาย

๔. สรุปสาระและขั้นตอนในการดำเนินงาน

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำในพื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า จะดำเนินการวิจัยเชิงเอกสาร เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำ ทั้งในเรื่องของคำนิยาม การจำแนกประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำ หน่วยงานรับผิดชอบ นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แผนงานงบประมาณ ข้อมูลงานวิจัยทางวิชาการต่างๆ และการเปลี่ยนแปลงสภาพของพื้นที่ เป็นต้น โดยเน้นที่พื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่ในพื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า แล้วนำไปวิเคราะห์จำแนกเพื่อนำไปสู่การแสนอแนะแนวทางเพื่อบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำแบบบูรณาการ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

๑. กำหนดขอบเขตการศึกษา ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่ในพื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่าที่ประสบปัญหาการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างขาดประสิทธิภาพ

๒. เก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง และสอบถามข้อมูลจากหน่วยงานและผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำ ปัญหา หรือภัยคุกคามต่อพื้นที่ชุ่มน้ำ รวมถึงแนวทางการดำเนินงานที่ผ่านมา

๓. เรียบเรียง วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำในพื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า

๕. ผู้ร่วมดำเนินการ (ถ้ามี) ๑. .....สัดส่วนของผลงาน.....%
๒. .....สัดส่วนของผลงาน.....%
๓. .....สัดส่วนของผลงาน.....%

๖. ส่วนของงานที่ผู้เสนอเป็นผู้ปฏิบัติ (ระบุรายละเอียดของผลงานพร้อมทั้งสัดส่วนของผลงาน)

รับผิดชอบในการดำเนินการกำหนดกรอบและแนวคิดในการดำเนินการ ค้นคว้ารวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการศึกษา และจัดทำรายงานผล โดยเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด คิดเป็นสัดส่วน ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์

๗. ผลสำเร็จของงาน (เชิงปริมาณ/คุณภาพ)

๑. ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อใช้สำหรับการวางแผนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำในอนาคต

๒. ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคของการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำที่ผ่านมา เช่น การขาดความรู้เรื่องสัตว์ป่าในพื้นที่ชุ่มน้ำและถิ่นที่อยู่อาศัยในภาพรวม การขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำและความรู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงขาดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำของชุมชน

๓. นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำให้เป็นไปตามนโยบายของประเทศ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นไปตามหลักการแห่งอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (Ramsar Convention)

๘. การนำไปใช้ประโยชน์

๑. เป็นแนวทางในการจัดการและฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำที่ประสบปัญหาความเสื่อมโทรมเนื่องจากการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างไม่มีประสิทธิภาพและไม่เหมาะสม

๒. นำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ชุ่มน้ำ ทั้งด้านการคุ้มครองพื้นที่ การศึกษาวิจัย การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน หรือการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานทุกระดับ ให้เป็นไปตามหลักการการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด

๙. ความยุ่งยากในการดำเนินงาน/ปัญหา/อุปสรรค

๑. พื้นที่ชุ่มน้ำในกำกับของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ยังขาดระเบียบข้อบังคับที่เฉพาะเจาะจง รวมทั้งขาดหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง จึงทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำค่อนข้างกระจัดกระจาย ไม่มีระบบการจัดเก็บที่สะดวกต่อการสืบค้น

๒. การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำในปัจจุบันมิใช่เป็นเพียงการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำที่เน้นเพื่อการอนุรักษ์ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำ ตามอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (Ramsar Convention) เท่านั้น แต่จำเป็นต้องพิจารณาเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรพืชและสัตว์ ควบคู่กับการจัดการพื้นที่ เพื่อให้สามารถรักษาความหลากหลายทางชีวภาพของพื้นที่ สนับสนุนการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และคงคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำในการลดปัญหาความยากจนและรักษาวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

๑๐. ข้อเสนอแนะ

๑. ควรเพิ่มการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำให้แก่องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ให้ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ และตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ รวมถึงคุณประโยชน์ที่แท้จริงของพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

๒. ควรเพิ่มการประสานการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่ชุ่มน้ำในกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และระหว่างหน่วยงานภายนอก ในด้านการจัดการพื้นที่ การศึกษาวิจัย การฝึกอบรมบุคลากร และด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

(ลงชื่อ) .....

(นางสาวกิตติวดี รุ่งอดุลพิศาล)
ผู้เสนอผลงาน
วันที่....๒๑...../....กรกฎาคม.../...๒๕๖๔...

ขอรับรับรองว่าสัดส่วนหรือลักษณะงานในการดำเนินการของผู้เสนอข้างต้นตรงถูกต้องตรงกับความเป็นจริงทุกประการ

(ลงชื่อ) .....
(.....)
ผู้ร่วมดำเนินการ
วันที่...../...../.....

ได้ตรวจสอบแล้วขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นถูกต้องตรงกับความเป็นจริงทุกประการ

(ลงชื่อ) .....

(.....นายวาริน ยุทยแสน.....)

(ตำแหน่ง).....เจ้าพนักงานป่าไม้อาวุโส.....

วันที่ ๒๖ / ก.ค. / ๒๕๖๔

(ผู้บังคับบัญชาที่ควบคุมดูแลการดำเนินการ)

(ลงชื่อ) .....

(.....นายสมปอง ทองสีเข้ม.....)

ผู้อำนวยการกอง/สำนักขึ้นไป.....ผู้อำนวยการสำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า.....

วันที่...../..... ๒๒ ก.ค. ๒๕๖๔ ...../.....

หมายเหตุ : หากผลงานมีลักษณะเฉพาะ เช่น แผ่นพับ หนังสือ แถบบันทึกเสียง ฯลฯ ผู้เสนอผลงานอาจส่งผลงานจริงประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการก็ได้

ข้อเสนอแนวความคิด/วิธีการเพื่อพัฒนางานหรือปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ของผู้เข้ารับการคัดเลือกชื่อ.....นางสาวกิตติวดี รุ่งอดุลพิศาล.....
เพื่อประกอบการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง...นักวิชาการป่าไม้..**ระดับ..**ชำนาญการพิเศษ..**ตำแหน่งเลขที่...**๙๔๕..
สำนัก/กอง.....กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า.....
เรื่อง.....การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์บริการของพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน.....

หลักการและเหตุผล

พื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทยครอบคลุมเนื้อที่อย่างน้อย ๓๖,๖๑๖ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๗.๕ ของพื้นที่ประเทศ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นแหล่งน้ำจืด ๔๔.๘ % และพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเล ๕๕.๒% พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นถิ่นที่อยู่อาศัย หากิน และแพร่ขยายพันธุ์ของพืชและสัตว์นานาชนิด เป็นแหล่งรวมพันธุกรรมที่สำคัญ และมีคุณค่าทางนันทนาการและท่องเที่ยวทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม

พื้นที่ชุ่มน้ำมีคุณค่าและสำคัญต่อวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์ สัตว์ พืช และนิเวศวิทยา ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ปัญหาการคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำส่วนใหญ่เกิดจากการขาดความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำโดยรวม ประชาชนทั่วไปและองค์กรที่เกี่ยวข้องยังขาดความรู้ความเข้าใจต่อความสำคัญทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริงของพื้นที่ชุ่มน้ำ ทำให้มีการบุกรุกทำลายและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่นก็เป็นเหตุหนึ่งที่ส่งผลคุกคามต่อความเสื่อมโทรม การลดลงและสูญหายของพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างต่อเนื่อง

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ดูแลรับผิดชอบในการให้การคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำที่ได้รับการประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (ramsar site) และพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติและระดับนานาชาติ ในรูปแบบของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าไม่น้อยกว่า ๕๐ แห่ง แต่ยังคงมีพื้นที่ชุ่มน้ำอีกไม่ต่ำกว่า ๕๐ % ของพื้นที่ชุ่มน้ำทั่วประเทศ ที่อยู่นอกพื้นที่อนุรักษ์ที่ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างต่อเนื่องทำให้สภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก

บทวิเคราะห์/แนวความคิด/ข้อเสนอ

พื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นระบบนิเวศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพที่มีคุณค่าและความสำคัญต่อชุมชน เป็นระบบนิเวศที่เกื้อกูลสิ่งมีชีวิตนานาชนิดและให้ผลผลิตสูง เนื่องจากจำนวนประชากรและอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เพิ่มสูงขึ้น ผนวกกับแนวคิดที่มองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศเป็นสินค้าและบริการที่ไม่มีราคาในระบบตลาด หรือมีราคาต่ำกว่ามูลค่าที่ควรจะเป็น จึงมีการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างหนักก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของพื้นที่ชุ่มน้ำนั้นๆ ในเชิงประมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งสาเหตุของปัญหาส่วนหนึ่งมาจากการพัฒนาประเทศที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจขาดความเข้าใจและความตระหนักถึงคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ ทำให้เกิดการบุกรุกและใช้ประโยชน์อย่างผิดวิธี รวมทั้งขาดความร่วมมือในการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ จากรายงานของ European Environmental Agency พบว่า โลกสูญเสียประโยชน์จากระบบนิเวศเป็นมูลค่าสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ คิดเป็นมูลค่ากว่าหลายล้านเหรียญสหรัฐต่อปี ซึ่งการสูญเสียระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำนำมา

ซึ่งความเสียหายของทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ตามมา อันได้แก่ สัตว์น้ำ สัตว์ป่า พันธุ์พืช ความอุดมสมบูรณ์ของแร่ธาตุและทรัพยากรดิน เป็นต้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเร่งด่วน โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์และวางแผนการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด

ในทางเศรษฐศาสตร์ พื้นที่ชุ่มน้ำจัดเป็นสินค้าสาธารณะ (public goods) ที่ทุกคนมีส่วนเป็นเจ้าของและสามารถเข้าใช้ประโยชน์ได้อย่างเสรี ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์เกินขีดความสามารถในการผลิตทดแทนของพื้นที่ชุ่มน้ำ ทำให้ทรัพยากรของพื้นที่ชุ่มน้ำลดลงหรือเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจเพื่อแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุดในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่ชุ่มน้ำให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยสามารถทำการประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำตามหลักการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่คำนึงถึงความพึงพอใจของมนุษย์จากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรนั้นๆ

แนวคิดในการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์

๑. มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ (Economic value) เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติแบ่งการประเมินมูลค่าสินค้าและบริการออกเป็น ๓ ประเภท ตามรูปแบบการใช้ประโยชน์ ได้แก่

๑.๑ มูลค่าจากการใช้ประโยชน์ (use value) คือ การที่มนุษย์ได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ ซึ่งมี ๒ ลักษณะ คือ

๑) มูลค่าจากการใช้ประโยชน์โดยตรง (direct use value) คือ การที่ประชาชนในฐานะผู้บริโภคได้รับประโยชน์โดยตรงจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ การใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค หรือการใช้สวนสาธารณะเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น

๒) มูลค่าประโยชน์ทางอ้อม (indirect use value) คือ การที่มนุษย์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทำหน้าที่เป็นปัจจัยในการผลิตและให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ โดยผ่านกระบวนการผลิต เช่น การใช้น้ำเพื่อการชลประทาน การใช้น้ำเพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ หรือการอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น

๑.๒ มูลค่าจากการไม่ได้ใช้ประโยชน์ (non-use value) เป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ในลักษณะของการสร้างความพึงพอใจให้กับมนุษย์ เมื่อทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นยังอยู่ในสภาพที่ดี

๑) มูลค่าความพึงพอใจเมื่อสิ่งแวดล้อมยังคงอยู่ในสภาพดี (existence value) คือ การที่มนุษย์มีความพึงพอใจเมื่อทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นยังอยู่ในสภาพดีตราบเท่าที่เขายังมีชีวิตอยู่ เช่น การอนุรักษ์ป่าไม้ การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าหายากบางชนิด เป็นต้น

๒) มูลค่าความพึงพอใจเพื่อสงวนไว้ให้ลูกหลาน (bequest value) คือ การที่มนุษย์มีความพึงพอใจเมื่อทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นอยู่ในสภาพดี แม้ตนเองจะไม่มีโอกาสใช้ประโยชน์ในขณะที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน แต่ต้องการเก็บรักษาไว้ให้เป็นมรดกตกไปถึงลูกหลานลุ่ยต่อไป แม้ตนเองจะเสียชีวิตไปแล้วก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อให้ลูกหลานสามารถที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต เช่น การรักษาพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นต่างๆ เป็นต้น

๑.๓ มูลค่าประโยชน์ที่สงวนไว้เป็นทางเลือกในอนาคต (option value) คือ การที่มนุษย์มีความพึงพอใจเมื่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นยังคงดำรงอยู่ในสภาพที่ดี ที่เขาสามารถที่จะใช้ประโยชน์ได้ในอนาคตหากเขาต้องการ เช่น สวนสาธารณะ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น

ดังนั้น การประเมินมูลค่ารวมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นๆ ทางด้านเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม จะสามารถเขียนเป็นสมการได้ ดังนี้

มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมรวม = มูลค่าจากการใช้ประโยชน์ +
มูลค่าจากการไม่ได้ใช้ประโยชน์ +
มูลค่าประโยชน์ที่สงวนไว้เป็นทางเลือกในอนาคต

๒. การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพื้นที่ชุ่มน้ำสามารถดำเนินการได้ ๒ แนวทาง ได้แก่

๒.๑ การประเมินค่าโดยตรง เป็นการหาค่าความพอใจที่เปลี่ยนแปลงของผู้คนในสังคมโดยการสอบถามโดยตรง ด้วยวิธีการสอบถามถึง “ความเต็มใจที่จะจ่าย (willingness to pay)” หรือ “ความเต็มใจที่จะได้รับการชดเชย (willingness to accept compensation)” ค่าที่ได้สามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจด้านนโยบายได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ การประเมินค่าโดยตรงเป็นการสะท้อนคุณค่าของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทั้ง ๓ ประการ คือ use values, option values และ existence values

๒.๒ การประเมินค่าโดยอ้อม เป็นการประเมินค่าโดยใช้วิธีการประเมินผ่านระบบตลาดทั้งทางตรงและทางอ้อม (direct market or market surrogate approach) ความพอใจของคนในสังคมจะส่งผลโดยอ้อมผ่านการซื้อขายสินค้าในระบบตลาดที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมนั้น

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทราบลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนมูลค่าที่แท้จริงของพื้นที่ชุ่มน้ำ

๒. เกิดความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการและวางแผนการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำได้อย่างยั่งยืน

๓. พื้นที่ชุ่มน้ำในการกำกับดูแลของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้รับการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้รับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์อย่างสมดุล

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

พื้นที่ชุ่มน้ำที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กำกับดูแลได้รับการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์บริการ

(ลงชื่อ).....

(นางสาวกิตติวดี รุ่งอดุลพิศาล)

ผู้เสนอแนวคิด

วันที่...๒๑.../.....กรกฎาคม...../.....๒๕๖๔.....